

TABACAKAKA I TAUKEI

TUKUTUKU VAKAVULATOLU NI MATA NI TIKINA.

- **Taumada** Oqo nai tukutuku vakavulatolu ni vei qaravi ni Mata ena vanua se na noda delaniyavu, me baleta na kena cakacakataki nai tuvatuva ni veivakatorocaketaki ni tikina.

Vulatolu ko me yacova na 200 ...

1. TUKUTUKU RARABA

- 1.1. Yacamuni 1.2. Nomuni yabaki ni bula yrs.
- 1.3. Nomuni koro 1.4. Tikina
- 1.5. Yasana 1.6. Wiliwili, lewe ni tikina (*era tiko ena vanua*)

1.7. <u>Yaca ni koro ena Tikina</u>	Lewe ni <u>Koro</u>	Kena i Liuliu vakavanua	Buli oti vakavanua
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			
▪			

- 1.8. **Ai “Cavuti” raraba vakavanua(nomuni tikina)** **Vakarorogo vakavanua ki vua na :**

1.9. <u>Yaca ni tikotiko ni “Vagalala”</u>	Wiliwili ni lewena	Liuliu ni tikotiko	Wiliwili matavuvale
▪			
▪			
▪			

1.10. Wiliwili ni koro sa soveyataki na kenai yalayala Bera ni soveyataki, yalayala

1.11. Tikotiko ni “Vagalala” e kereya me rejisita/okati me “Koro” (*Kenai tukutuku*)

Tikotiko Sa vakayacori

Tikotiko..... “

2. NA MATABOSE NI TIKINA (*Veiliuaki, Lewena – Turaga, Marama, Daunivakasala*).

2.1. Kena i Liuliu Yabaki ni bula yrs.

2.2. Wasewase kei nai wiliwili, lewe ni matabose : Turaga Marama Dau vakasala
Wiliwili taucoko =

2.3. Gauna ni bose ena loma ni dua na vula tolu

2.4. Eso tale na ka koni via tukuna me baleta na matabose ni tikina ?

.....

.....

3. SEMA KEI NA CAKACAKAVATA Matata/rokovi Buwawa/luluqa Leqa vakalevu

3.1. Liuliu ni yavusa (*Volai okoya e dina*)

----------------------	----------------------	----------------------

3.2. Liuliu ni veimataqali “

----------------------	----------------------	----------------------

3.3. Liuliu ni veimatalotu “

----------------------	----------------------	----------------------

3.3. Liuliu veimataisoqosoqo “

----------------------	----------------------	----------------------

3.4. E tiko na **VEILETI** ? (*Vakamacalataka na veileti e yaco kei na kenai wali sa vakayacori*)

(a) Veileti

▪ Kenai wali

(b) Veileti

▪ Kenai wali

3.5. Eso tale na ka koni via vakaraitaka me baleta na nodra veisemati ka cakacakavata na veiliutaki ?

.....

.....

4. TUVATUVA NI MATABOSE NI TIKINA

4.1. Sa tiko beka nai “Tuvatuva raraba ni Veivakatorocaketaki” ni tikina – *(Io/sega)*

4.2. **“Tuvatuva ni Veivakatorocaketaki”** - vakamacalataka vakalekaleka na veika sa vakayacori rawa loma ni vulatolu sa oti :

(a) **Na bula vakaitikotiko**

	Tubucake	Rawa vakatikina	Lutusobu
i. Bula vakayalo (<i>Volai kena dina</i>)			
ii. Tovo vakavanua “			
iii. Wai ni gunu etc. “			
iv. Kakana “			
vi. Vukei na yada “			
v. Na Vuli “			

▪ Vakamacala - Vuli ni lewenivanua.

Mataqali vuli e vakayacori	Liutaka na veituberi	Wiliwili lewe ni vuli	Kena yaga ena bula ni lewe ni vanua

vii. Tuvaki, bula vakaitikotiko kei na vuli (*Toqai kena dina*) - Tubu Lutu sobu

viii. Lewa ni Matabose me baleta na vuli, ena vulatolu mai oqo :

.....

(c) **Vurevure ni Lavo**

i. Bisinisi (<i>Wiliwili</i>) - Taukeni vakoro		Taukeni Yadua		Cooperative	
ii. Teitei (<i>Pasede</i>) - Volitaki, makete		Kakana, vuvale		Veika eso	
iii. Na qoli (<i>Wiliwili</i>) - Laiseni ni qoli		Qoliqoli maroroi (<i>Reserved Fsh. grds</i>)			
iv. Saravanua (<i>Wiliwili</i>) Taukena koro		Taukena matqali		Taukeni yadua	
v. Tei kau (<i>Esitimeti eka teivaki</i>) Pine/Mahogany		Kau ni vanua kau vakaitaukei			

- vi. Cakacaka ni liga vakaitaukei (*Pasede*) Makete ☐ Vakayagataki, oga ni vanua etc. ☐
- vii. Soqoni ni veika e rawati (*Toqai*) - Tubucake ☐ Sega na veisau ☐ Lutu sobu ☐
- viii. Lewa ni Matabose me baleta nai vurevure ni lavo ena vulatolu mai ogo :

.....

.....

(d) **Veivakatorocaketaki**

- i. Veivakavaletaki (*Toqai kena dina*) - Tubucake ☐ Sega na veisau ☐ Lutusobu ☐
- ii. Vakautikutuku (*Wiliwili*) - Koro vakatalevoni ☐ Koro sa yacova se tara na TV ☐
- iii. Veilakoyaki (*Toqai kenai yaragi/yaya*) Taubale ☐ Waqa ☐ Motoka ☐
- iv. Gaunisala - Wiliwili, Koro yacova na sala levu ☐ Gaunisala vou, vica Kilomita ☐
- v. Soqoni ni veika e rawati (*me toqai*) - Tubucake ☐ Malumalumu Lutu sobu ☐
- vi. Lewa ni Matabose ni Tikina me baleta na vulatolu mai ogo :

.....

.....

(e) **Cakacakavata kei na Matanitu** (*Volai na kena dina ena loma ni bai vakarautaki*)

- i. Veivuke vakailavo - Kena Levu = \$ Tabacakacaka
- ii. Veisiko vakaillesilesi – Wiliwili ni veisiko ☐ Wiliwili ni “projects” e qaravi ☐
- iii. Veivosaki, talemuri valenivolavola, matanitu
- Veika tale eso koni via vakaraitaka

(f) **Cakacakavata, veitabana tale eso - NGOs.**

- i. Veivakasalataki kei na veitokoni (*Ulutaga e qaravi*)
- ii. Veivuke vakailavo - Kena levu \$ “Program” cava ?
- iii. Yaya ni “Projects” – Kenai sau \$ “Project” cava ?
- So tale na ka ko ni via vakaraitaka ?

.....

5. NA VEIKA VAKAILAVO

(a) **Cava soti nai vurevure ni Lavo ni tikina ?** (*Toqai nai vurevure e veisotavi kei nomuni vanua*)

Tei Dovu & Suka	Koula	Volitaki Niu	Volitaki ni tolo ni Kau maroroi	Na Qoli & Volitaki Ika
Cakacaka ni Saravanua	Volitaki Yaqona	Volitaki Dalo	Volitaki Kakana draudrau	Volitaki ni Sasalu/waitui
Susu manumanu	Cakacaka konitaraki	Cakacaka ni liga, Buliyaya	Vakatubu I lavo Bonisi	Cakacaka mai vavalagi

- Veika tale eso koni via vakaraitaka me baleta na tabana ogo :

.....

(b) **E maroroi Lavo tu na Matabose ni Tikina ?** (*Toqai na kena levu kei na Accnt. Number*).

ANZ Bank	WESTPAC Bank	Colonial Bank	Fijian Holdings Limited	Unit Trust of Fiji

- Veika tale eso koni via vakaraitaka me baleta na tabana ogo :

.....

(c) **SOLI NI YASANA** - Soli e lavaki, yabaki ogo = \$ Wiliwili, tamata soli

- Levu ni lavo (*Soli ni Yasana*) sa soli rawa = \$ Vo me kumuni \$

(d) **Walewale ni kumuni soli e taurivaki ena vula tolu sa oti ?**

Kumuni vakavuvale	Kumuni vakaitokatoka	Kumuni vakamataqali	Kumuni vakoro	Kumuni vaka tamata yadua

(e) **Cava soti na dredre ni kumuni lavo ena tikina** (*Toqai okoya e veisotavi kei nomuni vanua*)

Dredre na gaunisala	Sega na makete ni volivolitaki	Sega/dredre na waqa se lori	Sau ca nai voli	Lailai nai yau ni veivoli

- So tale eso koni via vakaraitaka me baleta nai tavi ogo ?

.....

(f) **VAKABULABULATAKI NI KUMUNI LAVO – gaunisala e vure mai me qaravi kina:**

Solesolevaki	Vakavinakataki na makete	Vakavinakataki na gaunisala	Vakavinakataki na WAQA ...	Veivuke ni vodovodo

- Veika tale eso koni via vakaraitaka me baleta nai tavi ogo.

.....

.....

6. TUVAKI NI QELE NI TEITEI ENA TIKINA (*Toqai okoya e veisotavi kei na vanua*)

Veirauti vinaka, qeke bulabula	Takiveiyaga	Rui mamaca ka tiko na dravuisiga	Rui levu na suasua	Qele matemate

(a) E Lisitaki tu eso na nomuni umaqele ni teitei ? (*Kenai vakamacala raraba*)

Wiliwili ni “lease” Levu ni “acres” lisitaki Veiyabaki e kovuta Veivakatorocaketaki

--	--	--	--

- Eso tale na ka koni via vakaraitaka me baleta na qele ni teitei kei lisi, ena tikina :

.....

.....

7. VAKAITAVI NI VAKAILESILESI ENA BOSE NI TIKINA

i. Era dau tiko kece na vakailesilesi ena bose (*Volai kena dina*) - Io/sega

ii. Matata ka veisotavi kei na ka e gadrevi nodra veivakasalataki ? “

iii. Era dau veivuke ena veikavakaivola ni veivakatorocaketaki ? “

iv. Era dau veitalevi/veiqaravi talega ena taudaku ni gauna ni bose ? “

v. Veika tale eso koni via vakaraitaka

.....

vi. Lewa ni matabose

.....

8. VEITALEVI ENA VEIKORO – Vula tolu sa oti

Tiki ni siga	Yaca ni koro e talevi	Tavi e qaravi ena veitalevi se na veisiko oqo	Vakadinadina Turaganikoro
(			

$$M$$

Me vakaleweni na draunipepa vou ke levu nai wiliwili ni veisiko e vakayacori rawa).

9. VAKADINADINA

Ko i au ko, na mata digitaki ni matabose ni tikina ko

....., yasana ko Au tusanaka oqo ni sa i tukutuku dodonu ka dina, me baleta na noqu veiqaravi ena vula tolu sa oti, au sa vakarautaka yani oqo. Sa nuitaka ni na vakavure vakasama ena noda veiqaravi raraba, na i tukutuku oqo.

Vinaka vakalevu na veiciqomi.

Ko

.....
(*Saini, kenai vakadei*)

10. **VEIVAKADEITAKI - LIULIU NI MATABOSE NI TIKINA**

.....
.....

.....
(Saini ena vuku ni matabose) (Tiki ni siga)

11. **TUKUTUKU NI ROKO VEIVUKE**

.....
.....

.....
(Saini) (Tiki ni siga)

12. **VAKATULEWA NI ROKO TUI**

.....
.....

.....
(Saini) (Tiki ni siga)

13. **DAUNIYAU NI YASANA** - Saumi ni Votavota ni Mata ena vulatolu.

.....

.....
(Saini) (Tiki ni siga)